

1. Koncepció

Az alkotói folyamatban a Kossuth tér - elsődleges funkciójának megfelelően - hazai és globális értelemben is képes állami szintű reprezentációs szerepet betölteni, ennek megfelelően fő célunk mindezt az egyén szintjén megélhető élménnyé tevő köztér kialakítása volt.

Programunk hét konceptuális szintre tagolható:

1. Az egyén szintjén befogadó, humánus arányokat létrehozó tér kialakítása.
2. A tér semleges eleganciával, mélyebb rétegeiben alkalmazkodjon a meglévő értékekhez.
3. A téren lévő zöldfelületi értékek lehetőségekhez mérten kerüljenek megóvásra.
4. A tér szimbolikus értelemben tartalmazza, a demokratikus magyar államszervezet struktúráját.
5. A tér tegye megélhetővé a legjelentősebb magyar történelmi események emlékét.
6. A kialakítás biztosítsa a környező fő középületek látványainak feltárulását és befogadását.
7. Legyen egy interaktív oktató rendszer, ami segít definiálni az egyén helyzetét demokráciánkban.

2. Helyzetelemzés

Az épített környezet három domináns eleme a Parlament, a Kúria és a jelenlegi Földművelésügyi Minisztérium - tervezetten a Miniszterelnöki Hivatal - épülete. Az Országház léptékénél fogva a teljes környezetből kilépő elem. Dominanciája túlmutat az emberi és a humánus léptéken. Ez a környezetre való hatás, azzal való viszony, a korabeli társadalomkép manifesztációja. A városi köztér tér egyoldalúságát, bizonyos értelmű egyensúlyvesztését a Kúria és a Minisztériumi épület csak részben egyensúlyozza ki. Az eredeti építészeti-városépítészeti koncepció a Kossuth teret tulajdonképpen, mint a főépület feltáró kilátófelület értelmezte. Ez a koncepció csak erősíti a téren tartózkodó egyén kicsiségének megélését a monumentális állami szimbólummal szemben. A tér humanizált léptékű térrészekre való osztása korán megjelent igény. A fasorokkal, szórt fásításával tájképi parkrészeket művelő koncepció azonban nem igazolódott vissza maradandó értéként.

3. Kossuth tér mentális szerepe Budapesten és Magyarországon

A magyar főváros 19. század végéhez közeli fénykorának kiemelkedő városépítészeti jele a Budavári Palota, a Bazilika és az Országház kupolájának egysége. Ennek a háromszögnek az egyik csúcán lévő köztér léte és tudata pusztán a Parlament kupolájának látványán keresztül is megélhető a város sok pontjáról (1. tábló). A budavári Szent György tér és a Hősök tere két országos szintű főter, de elsősorban emocionális síkon épült az emberek mentális tudatába. A Kossuth tér ezen a mentális spektrumon vizsgálva egyfajta államhatalmi jelképként meghatározott. Ez a kialakult helyzet megóvandó és a környezeti minőség emelésével pozitív energiává alakítható.

4. A Kossuth tér kialakítása

A Kossuth teret, mint a városi szabadterek szövetében fontos teret, eddigi alárendelt szerepéből kiemelve a térfalakat alkotó elemekhez méltó térépítészeti alkotásként fogalmaztuk meg. Jelenleg a téren túlzott dominanciával van jelen a parki kialakítás. A Kossuth térnek meg kell találnia az optimális arányt a zöld és a burkolt területek között. A klasszikus szabadter-típusok közül a Kossuth tér a jövőben nem szimplán fásított köztér (square), park vagy közkert, hanem részben parkosított díszter kell, hogy legyen. Ez egyrészt a műemléki környezetre hivatkozva, másrészt a térre „odanőtt” fás állomány miatt sem lehet tájképi utánérzésű. Ezen a helyen és a meglévő tartalommal nem lehet öncélú, kizárólag önmagáról beszélő, objektumszerű alapvetésekben gondolkodó megoldás. Értelmezésünk szerint a köztér és szabadter építészet alapján alkalmazkodó műfaj. Posztamens, keret, platform! A tér fő hangulati elemének ünnepélyesnek, szerénynek, befogadónak, könnyen áttekinthetőnek, a fő középületeket feltárónak és fásítással is tagoltnak kell lennie. Stilisztikai értelemben a kortárs minimalizmus eszközrendszerén belül kerestük a hely gyökereit a műemléki környezetben. A környező épített szövetre a tér alaprajzában definiált, származtatott tengelyrendszerrel reagáltunk.

5. Kossuth tér, mint a demokratikus államrend lehetséges, szimbolikus főtere

(1. tabló) A magyar államrendszer demokratikus. Ez a tény és ennek a demokráciamodellnek a működése és garanciái sajnos nem a társadalmi szintű közös tudás része. Ezért ezt az ünnepelendő ténytet manifestálódott formában, társadalmi szinten is előnyös a közös tudás részévé tenni, annak létrehozható szimbólumát a Kossuth tér rekonstrukciójával párhuzamosan létrehozni. Egy demokratikus rendszer alapmodellje szerint a törvényhozás, a végrehajtás és az igazságszolgáltatás intézményeinek egymástól működésükben izolált, de egymást kölcsönösen kontrolláló szervezetnek kell lenünk. Ennek a hatalmi háromszögnek szimbolikus csúcspontjai Magyarországon az Országgyűlés, a Miniszterelnök és Kormánya valamint a Legfelsőbb Bíróság.

Az Országgyűlés épülete, mint a legfőbb törvényhozó hatalom jelképe jelenik meg a téren. A Földművelésügyi Minisztérium épülete a tervezett műemléki rekonstrukció után Miniszterelnöki Hivatallá válik, ami a legfőbb végrehajtó hatalom szimbóluma. A Kúriába a jövőben esetleg visszaköltöző Legfelsőbb Bíróság, mint az igazságszolgáltatás egészét irányító jogi szervezet lehet jelen a téren. A tervezett téren a Köztársasági Lobogó alatt vizuális kapcsolatba kerül a három intézmény izolált jellegével, és megélheti, hogy szavazati kontrolja vezérli a teljes struktúrát, és annak kontrollját szabályozó rendszert. Ezzel az egyén érve a tér középpontjának jelentőségét, nem kicsiségére, hanem a demokrácia szabályozásában betöltött központi szerepére és felelősségére döbbenhet rá.

6. Az interaktív emléktér

(5. tabló) A tér belföldi és idegenforgalmi turisztikai célpont. Mint ilyen használható ismeretterjesztésre. A Parlament szimmetriatengelyében, de az Alkotmány utca térre érkező és a Kupolára szervezett tengelyéből kimozdulva áll az áthelyezett a Magyar Köztársaság Lobogója és zászlórúdja. Méltó környezetet a lángolt-gránit felületben úszó az ország múltjának fő történelmi eseményeit felidéző matt, biztonsági-üveg tömbökbe süllyesztett, bronz betűkkel írt szöveg.

A látogatóközpontban kaució ellenében térbeli helyzetet érzékeltetni képes fejhallgatók kölcsönözhetőek, amelyek a tér egyes pontjain (történelmi emléktáblák, szobrok, Köztársasági Lobogó, környező műemlékek közelében állva meghallgatható az adott pontról szóló magyar, vagy idegen nyelvű narráció, magyarázat.

7. Ütemezés

(1. tabló) A pályázati kiírás szerinti, az engedélyezési tervre vonatkozó, tervezési feladat a telekhatáron belülré kényszerítette a megoldandó feladatokat. Ez a két oldaltér rendezését és a felszíni 200 férőhelyes parkoló felszámolását a mélygarázs megépültének időpontjához és a tervezési terület valós kibővítésének időpontjához tolja. Ezért a tervezési feladatot két olyan ütemre bontottuk, amelyek minimalizálják a második ütem megépítéséhez szükséges bontást. Az 1. ütemben épül meg a tér magterülete és a 200 férőhelyes parkoló. A későbbi 2. ütemben készül el a mélygarázs, a látogatóközpont, azok felszíni kapcsolatai, a környező utcák térfalig történő átalakítása, valamint az oldaltérek rendezése.

8. Környezetminőségi konfliktus

A tér jelenlegi kerítésrendszere, annak beléptető építményeinek műarchaizálása, a világítótestek, a zöldfelületi elemek fenntartási minősége, valamint a teljes környezet anyaghasználati minősége, nemzetközi összehasonlításban értéki és vizuális értelemben konfliktusban áll az épített környezettel. Ezért a tér jelenlegi térfelületének teljes körű rekonstrukcióját javasoljuk a védhető dendrológiai értékek megóvása mellett.

9. Biztonsági rendszer

(1., 2. és 3-4. tablók) A kiírás szerinti biztonsági zónákat két határoló rendszer együttes alkalmazása hozza létre. A külső villamos-pálya szélére kerül a stabil, acélmag szerkezetű, mélyen alapozott, látszó részén kőburkolattal ellátott pollersor. A poller 50 cm magas, 30 cm-es alaplapi élhosszal rendelkező, ferdén csonkolt gúla. Szimmetriatengelyűk egymástól való távolsága 150 cm, így két poller közti távolság 120 cm. Ez elegendő a gépjárművel történő megközelítés megakadályozására, valamint az acél mag, mint valós és kővel védett tartószerkezet, az erőszakos behatolást is képes megakadályozni.

Ez a sor hozza létre a gépkocsival szabadon és a gyalogosan szabadon megközelíthető zóna közötti határvonalat. A belső kerítésrendszer nyomvonalát a két ütemben minimális mértékben eltér. Ezt a második ütemre csúszó oldaltéri rekonstrukciós munkák, és a felszíni parkoló későbbi felszámolása teszi szükségessé. A kerítés nyomvonalát elsősorban hosszabb egyenes szakaszokból áll. Ez könnyebb felügyelhetőséget, őrzést tesz lehetővé. A beléptetési pontok és a védelmi őrfeladatot ellátó őrk posztjai az egyes, főbb sarokpontokhoz kerültek. A kerítés, oszlop és mező elemekből áll. Az oszlopok speciális kulccsal oldhatóak és rögzíthetőek a burkolatba süllyesztett hüvelyükbe. Az oszlopok rögzítése előtt kerülnek az oszlopok fogadó hornyába a mezők kapcsolati elemei. Az oszlopok rögzítésével együtt, egyszerű és erős zármechanikán keresztül a mezők is rögzülnek. A beléptetési „Ellenőrző Áteresztő Pontokon” sorompós rendszerű beléptető rendszer működik, félkarú a gépjárműveknek, illetve elforduló gátkaros személybeléptető sorompóval.

10. A Magterület leírása

(3-4. tábló) A területen alapjában két különböző karakterű térrész egymásra rétegződéséről beszélhetünk. Az egyes térrészeket a Parlament központi épületszárnyának a Kossuth térre benyúló tömege határozza meg. A Parlament épületéhez közelebbi, az épület feltárulását megteremtő és azt hangsúlyozó nyílt felület néhány meglévő és telepített fával kialakított. A Országház látványát feltáró fő sétányt fasor erősíti, definiálja a térben. Az oszlopsorszerű törzsek látványa szemmagasságban nem falszerűen izolál. A lombkoronaszint a tér közepétől a szobrok felé felerősödik. A meglévő túldefiniált fasor visszaritkítása, szándékos reakció a Kúria és a Minisztériumi épület kiszabadítása és a Parlament feltárása miatt is. A Rákóczi szobor háttérét képző faállomány szórt, tájképi telepítése idegen egy ilyen karakterű építészeti elemek által definiált téren. Ezért ismételtük meg a térfalak vonalára támaszkodó, az északi oldalon meglévő fasorok gesztusát. A 30-as évekbeli rendezés szerinti, a szobor körül félkörösen befelé forduló centralitást így elkerültük.

A Kossuth szobor és a Rákóczi szobor a helyükön maradnak. Megvilágításuk, mint minden emlékművé a téren, süllyesztett lámpatestekkel történik. Az 56-os emlékművek egyikének kialakítása esztétikai szinten méltatlan a Forradalom emlékéhez. Ezért javasoljuk az emlék áthelyezésével együtt annak minőségi kialakítását. A lángot hordozó vertikális elem mellett egy horizontális, monumentális, az oszloppal anyagazonos fekete gránit tömb hordozhatná az emlékfeliratot közös alapzaton. Ez az emlékmű a jelenlegi Forradalom Lángja emlékmű közelében az északi oldalon kapott helyet.

A központi gyepfelületek befogadó felületei a térre kitelepülni vágyó látogatóknak, turistáknak. A jelenlegi tér felosztása a zöldfelületek, és a központi burkolat között erős túl erős határvonalat alkot. Ebbe a zónahatárba helyeztük a tér két kiemelt elemét, a nagy kiterjedésű díszmedencét. Tükröződési viszonyaik és reprezentativitásuk miatt nagyon fontos kapcsoló szerepet töltenek be a központi burkolt díszter és a két másik nyílt, parkosított díszter felület között.

A mélygarázs kontúrját szaktervező céggel közreműködve készítettük el. A lejtő rámpák az Alkotmány utca két szélén forgalmi irányok szerint szétbontva kerültek elhelyezésre. A megadott helyet úgy határoztuk meg, hogy kényelmes rámpa és másfél méter földtakarás figyelembe vételével a térhez legközelebb legyen. A liftek, lépcsők helyzete figyelembe veszi a mélygarázs menekülési távolságait is. A rámpák lejtése után van egy biztonsági beléptető ellenőrző pont. A parkoló tömbjébe csak ezen a ponton áthaladva lehet behajtani. Ez ellenőrzési - biztonságtechnikai okokból is szükséges. A kétszintes mélygarázs szintenként 203 db parkolóhelyet biztosít 45 fokos beállási rendszerben. A távlati, szintén második ütemben megvalósuló Látogatóközpont a mélygarázs -1 szintjéhez kapcsolódva attól északra kapott helyet. Méretezése (680 nm) lehetővé teszi a kiírásban megadott programnak való minőségi megfelelést. Közvetlen felszíni kapcsolata a lépcsőn és a lifteken keresztül valósul meg.

11. A déli és északi oldaltér

(1. tábló) A déli oldaltér az 1. ütemben nem alakul át. Ez a kiírásból és a más helyrajzi számú telekrészből adódik. A 2. ütemben a tér forgalmi átszervezése és a villamosvonal kényeszerű megtartása mellett turisztikai, látogatói rekreációs funkciót kap. Ezek az oldaltérek csendesebb pihenést tesznek lehetővé az ide látogatóknak, mint a díszter elsősorban reprezentatív magtere. A budai panoráma a rakparti korlát melletti sétány kiépítésével kiemelt szerephez jut ezeken a térrészekben. A József Attila szobor méltóbb mikro környezetben területen marad, közelebb a Dunához, akár csak a Kovács Béla szobor, amelynek tájolásán nem változtattunk.

(1. tábló) Az északi oldaltér esetében az első ütemre a 200 férőhelyes felszíni parkoló és a tervezési határ rányomja a bélyegét. A második ütemben a délihez hasonlóan kialakított parkosított, rekreációs oldaltér és a parti sétány épül ki. A Károlyi szobor a területen marad.

12. Az anyaghasználatról

(7. tábló) A tér világos kőből épült épületeit és világosabb tónusú festéssel rendelkező épülethomlokzatait sötét tónusú térburkolati rendszerrel emeltük ki. Javasoltan andezit, bazalt és gránit. A sétányokat hűvös eleganciával mész, tömbkő szegélyek emelik ki. Ezek 8 cm magasságban emelkednek ki, és 42 cm széles felső lappal választják el a kötésben rakott vágott kőlapokból álló sétány felületet a gyeptől. A padok zónáját kiskockakő burkolat jelöli ki a burkolati hierarchián belül. A kőlapok 8 cm vastagok és teljesen vízáteresztő burkolati réteggel készülnek alapozásukat illetően is.

Ezzel az emelt anyaghasználati minőséggel sok más tervezői szempont mellett az értékállóság szintjét kívántuk elérni. Így a burkolatok bontási hulladék nélkül felszedhetőek, zúzottkő ágyazatukkal együtt. A második ütem megépülte után újra felhasználhatóak. Az első ütem

parkoló-felületének burkolata a második ütem kibővített térrendezéséhez tulajdonképpen bontási hulladék nélkül felhasználható. Így a műemléki környezetre a tradicionálisan alkalmazott természetes kövekkel, míg az ökológia szempontrendszerére az újrahasonosíthatóság és maradandóság jegyében reagálunk. Az első ütemben a mélygarázs megépültéig elképzelhető virágfelület kialakítása a díszmedencék helyén.

13. Növényállomány

Meglévő fák

A meglévő fák nagy dendrológiai értéket képviselnek, egyes elemek megőrzése kiemelten fontos. A Kossuth szobor mögötti 'U' alakú fasorok átalakítása részleges erősítéssel és gyengítéssel, illetve kitisztítással kell elvégezni a kedvező tér és látványkapcsolatok létrehozása érdekében. A tervezési koncepció megvalósulása érdekében a jelenlegi faállomány jelentős átalakítása szükséges. A kivágandó fák listájának összeállításánál különös hangsúllyal került figyelembevételre a növények egészségi és esztétikai állapota, értéke.

Tervezett fák

A tervezet faállomány kialakítása koncepciójának végigvitele a meglévő állomány jelentős átalakításával jár. A már említett 'U' alakú fasorok téri megjelenése szükségessé teszi azok újraértelmezését a tér déli oldalán. Így itt tulajdonképpen a Kossuth szobrot keretként körülölelő fasor-rendszer jelenik meg, reagálva mind az Országház, mind a további fontos térfalak irányaira. A megfelelő látványkapcsolatok elérése végett, valamint a vonalas fatelepítések oldásaként a téren a szórt facsoportok is megjelennek. A tervezett fák kiválasztása során nagy súllyal esett latba azok várostűrése és esztétikai értéke.

Tervezett cserjék

A tervezett cserjeszint kialakításának koncepciója az átláthatóság és esztétikum. A kiválasztott fajknál és fajtáknál alapvető cél, hogy minden évszakban értékelhető dísz adjanak, akár lombjukkal, virágukkal, vagy termésükkel. A díszérték megjelenésénél igen lényeges az érdekes színhatások elérése, amelyet a piros, zöld és fehér szín különböző árnyalatait adó cserjék ültetésével képzelünk el.

Gyepfelületek

A nagy kiterjedésű, nyugodt, sík gyepfelületek a térfalképző épületek hatalmas tömegét oldják, azok síkbeli kifutását biztosítják. Szervezik a tér rendszerét, felületüknél és kellemes színhatásuknál fogva befogadó jellegűek.